

Učiteljski Tovariš

Glasilo avstrijskega jugoslovanskega učiteljstva.

Vsebina: „Volja naroda“. — a.: † Ivan Kernc. — Može li učitelj ostati u školskoj sobi i za vrijeme pouka u vjeronauku? — Učiteljski pravnik. — Društveni vestnik. — Vestnik. — Šiba in druge telesne kazni v zgodovini šolske discipline. — Uradni razpisi učiteljskih služeb. — Listnica.

„Volja naroda“.

Minulo je že trideset let, kar imamo v Avstriji novi šolski zakon. Veliki vpliv njegov na razvoj avstrijskega šolstva, na obči gospodarski in duševni napredek narodov mora priznati vsak, le oni znabiti ne, komur strast ali zavist otemnujeta objektivno sodbo.

Da pa novodobna šola v tej razmeroma precej dolgi dobi ni dosegla vseh onih rezultatov, kakršnih je marsikdo pričakoval od nje, se ne da oporekati. Pomisliti pa je, da se ona ni razvijala v normalnih razmerah, pač pa se ji je bilo ves čas boriti z zagrizenimi nasprotniki, ki so storili vse, samo da bi jo diskreditirali — uničili. Pa tudi ista državna uprava, ki je spravila v življenje novi šolski zakon, ki si je po njem vzgojila sedanje učiteljstvo, ni dovolj podpirala in varovala nove šole, dasi seveda nečemo s tem trditi, da je ravnala nezakonito.

Novi šolski zakon je človeško delo, torej ni brez hib; a te so malenkostne v primeri z ogromno množino zdravega jedra njegovega. Tempora mutantur! Tudi ta „biser zakonodajstva“ našega bo sigurno doživel prememb, primernih potrebam in zahtevam novih časov in

napredka. A če hoče dosežati pravi svoj namen, mora ostati v bistvu neizpremenjen, in to bistvo je: svobodna šola, svobodno učiteljstvo.

Šola ne sme postati nikdar torišče strankarskih teženj, učiteljstvo kot tako pa se ne sme nikoli zaslužniti kot orodje posameznim strankam.

Najtrdovratnejši, najzagrizenejši nasprotnik svobodne šole in svobodnega učiteljstva je klerikalizem. Naravno! Pozabiti ne more onih časov, ko je bil učitelj v šoli ničla, a on gospod, vladar.

Cvet klerikalstva na Slovenskem je naša duhovščina. Ne vsa; so izjeme, a redke so kot bele vrane! V ogromni večini je slovenska duhovščina nasprotna naši šoli, našemu učiteljstvu. Žalostno je to, a je faktum! In s tem dejstvom nam je vedno računati, ob tem dejstvu nam je uravnati svoje delovanje.

Dokazuj kolikor ti drago, dokazuj obširno in temeljito, da ni naša šola brezverska, zatrjuj in dejanski in javno kaži, da si katoličan — to ti ne pomaga nič! Ne opereš se. Šele kadar boš uklonil trdi svoj tilnik ter priznal nadoblast njihovo nad seboj in nad šolo, šele tedaj si pravi katoličan, pravi učitelj.

† Ivan Kernc.

Utripajočega srca smo pričakovali onega usodnega trenutka, ko stopi smrtni angel iz nebešnih višin in iztrga iz naše srede zopet moža. Dne 26. prosinca ob polpolnoči se ga je usmilil smrtni angel ter ga rešil neznanjskih muk in trpljenja ter ga je odvedel v kraj, kjer biva večna pomlad.

Pokojnik se je narodil dne 27. prosinca 1846. l. v Gorenji vasi župnije ribniške. Tu je dovršil domačo šolo, kjer mu je bil učitelj Jožef Raktelj. L. 1859. je obiskaval 4. razred ljudske šole v Novem mestu, nato 1. razred gimnazije istotam, a od l. 1860.—1865. je dovršil z dobrim uspehom 4 gimnazijske razrede v Zagrebu.

L. 1867. in 1868. je z dobrim uspehom dovršil v Ljubljani „Musterhauptschule“ in bil priporočen kot „Unterlehrer für Trivialschulen“. Prvi dekret, ki ga je pokojnik dobil po tem izpitu, se glasi: Fürstbischöfliches Consistorium — Laibach am 17. Oktober 1868 Nr. 1539/307. — An den Herrn Johann Kernc, geprüften Lehramtskandi-

daten zu Reifnitz. Man findet des Amtes, Sie als Schul-lehrer, Organist und Messner nach Ebenthal im Schuldistrikte Gottschee mit dem Beisatze hiemit zu beordnen ... Pokojnik je opravljal to trojno službo do kimavca 1870, a nato je dobil učiteljsko službo na Igu; dne 1. listopada 1871 je pa nastopil začasno službo učitelja v Črnučah. Meseca mal. travna 1872. l. je pa napravil zrelostni izpit za ljudske šole s slovenskim in nemškim učenim jezikom.

V Črnučah ni ostal dolgo, zakaj že l. 1873. ga nahajamo kot začasnega učitelja na enorazrednici v Št. Vidu nad Ljubljano, 4. mal. srpana 1874. je pa postal stalen ravnotam.

Ko se je bila šola v Št. Vidu razširila v dvorazrednico, je dobil pokojnik dne 10. mal. travna 1876. nadučiteljsko mesto in tu je ostal do mal. travna 1882. Tega leta bi moral priti na lastno željo na dvorazrednici v Trebnje na Dolenjsko, a deželni šolski svet ga je potem poslal v Gorenji Logatec, kjer je bila dvorazrednica še v starem župnišču. Tu je ostal do svoje prezgodnje smrti, kjer je umrl kot nadučitelj štirirazrednice.

Izvor sovraštva je seve novi šolski zakon. Ali klerikalci se ne zadovoljujejo s tem, da bi kritikovali zakon ter izkušali vplivati na merodajnih mestih na njegovo preosnovo. Oni so že zdavna zamenjali stvar z osebami in danes bijejo po učiteljstvu, ga napadajo, preganjajo, denuncirajo in uničujejo, prav kakor da je ono krivo, da je izgubil klerikalizem nadoblast v ljudski šoli!

In vendar se učiteljstvo ni pregrešilo z drugim nego s tem, da je ostalo zvesto svoji prisegi, da izpolnjuje svoje dolžnosti v smislu šolskega zakona, da se neče odreči pridobljenim pravicam! — Klerikalci imajo lahko delo, dočim je stališče učiteljstva težavno. Hvalimo se, da živimo v dobi liberalizma; a kdo ga uživa? Največjo svobodo ima v Avstriji klerikalstvo in z njim združen kapitalizem. Take svobode nima pri nas noben stan, noben sloj naroda. In te svoje svobode, te velikanske moči se oni zavedajo v polni meri. Oni so v tem oziru pristni zastopniki laži-liberalizma, katerega izvajajo v vsem obsegu in v vsi njegovi krutosti. Nas pa pitajo z „liberalci“! ... O tem bi se dalo pač mnogo govoriti; a oddaljili bi se preveč od svojega predmeta, ko bi se hoteli s tem predmetom baviti obširneje.

V boju proti šoli in učiteljstvu se sklicujejo klerikalci kaj radi na ljudstvo, češ, narod je proti novodobni šoli, narod hoče imeti „versko“ šolo. Kak humbug se uganja s takoiimenovano „voljo naroda“, bomo pojasnili v par zgledih.

Glasoviti „šolnik“, pater Panholzer, eden prvih bojnikov proti svobodni šoli, nabira s smešno vnemo že nekaj let gradivo za boj proti našemu šolstvu v dokaz (?), da je hudodelstev, narodnega propadanja, pešanja vere itd. kriva edino-le novodobna brezverska šola in učiteljstvo. Dobri pater pač ve, da to ni res, da je hudodelstvo celo starejše kakor rod človeški, ter da ne manjka hudodelstev niti v vrstah onih, ki se zovejo „namestniki božji“; a o vsem tem modro molči, ravnanje se po preizkušenem, zlatem reku: „Calumniare audacter ...“ In v tem plemenitem delu ga posnema in podpira konsekvantno in vztrajno ves veliki aparat, ki ga nazivljemo „klerikalizem“. Na podstavi takih „dokazov“ slikajo ljud-

stvu našo šolo in naše učiteljstvo črno kot pekel, in čudo ni, če se dobe nerazsodni ljudje, ki verujejo takim prerokom v se, saj so od nekdanj prepričani, da „gospodje“ nikdar ne lažejo. Mnogokje se vseli med prosti narod nezaupanje in mržnja napram „taki“ šoli in „takemu“ učiteljstvu, in umevno je, da zavoljo tega mnogokrat trpi škodo pouk in vzgoja ter ugled učiteljstva.

Duhovščina je imela od nekdanj zbok svojega vzvišenega poklica velik vpliv na prosti narod, žal, da ga je le prepogostokrat zlorabila! Če se je ta vpliv na Slovenskem in osobito na Kranjskem v zadnjih letih precej zmanjšal, je temu kriva duhovščina sama, ki se je pri raznih prilikah že preveč eksponirala in s tem nemalo odškodovala svoj ugled, a z njim vred tudi vero samo. Vobče se je tudi splošna izobrazba našega naroda kolikor toliko povzdignila, in tudi to dejstvo bi morala duhovščina upoštevati. Vpliv duhovnika je tem večji, čim nevednejše je ljudstvo dotičnega kraja. (Poudarjati nam pač ni treba, da spoštuje in ceni pravega, taktnega duhovnika vsak pameten človek.) To bi sicer ne bilo nič napačnega, ko bi se ta vpliv le toliko in tolikokrat ne zlorabljal! Nerazsodno ljudstvo se da pač zavesti in pripraviti za vse, osobito pa ako ga k temu navaja njegov dušni pastir. Znane so nam spričo dolgoletnega službovanja razmere na deželi prav dobro in smelo trdimo, da bi naš kmet iz lastne iniciative nikdar ne napadal šole, nikdar ne preganjal učiteljstva. Pač pa nam je konstatovati, da je iskati izvora skoraj vseh pritožeb, denuncijacij in preganjanj, naperjenih proti učiteljstvu, v duhovniških krogih. In ti ljudje se malokdaj zadovoljijo z majhnim uspehom. E, dosti solz so provzročili oni, ki bi morali biti vzor spravljivosti, ljubezni, usmiljenja! — To je pač žalostno izpričevalo za našo duhovščino, da ne more biti žalostnejše. Ali se je ob takih razmerah še čuditi, da se je učiteljstvo navadilo imeti vobče duhovnika za svojega največjega in najnevarnejšega sovražnika, ako se mu vseli končno po tolikih bridkih izkušnjah v dušo mržnja do vsega stanu in znabiti celo tudi do vere same, ki dovoljuje svojim svečenikom vse, vse! ... Naj

Pokojnik, dasi iz „stare šole“, je bil kaj vesten in marljiv v svojem življenju in napredoval je i duševno vedno z duhom časa. Rajnik je imel posebno veselje do sadjereje in čebeloreje, kar priča mnogo priznanj. Prvo priznanje je dobil že l. 1872., a leta 1875. prvo darilo v znesku 20 gld. v priznanje zaslug v čebelarstvu.

Nepozabni rajnik je užival najsrčnejše simpatije med učiteljstvom zbok svojega taktnega in težnje učiteljstva krepko branečega nastopa. Bil je dolgoletni društveni odbornik „Okrajnega učiteljskega društva logaškega“, član stalnega odbora in l. 1894. je bil izvoljen celo blagajnikom naše dične „Zaveze“.

Gorenjelogaška občina ga bo tudi prav težko pogrešala, zakaj dragi rajnik je bil pri vseh občanih prav priljubljen — zatajiti ni mogel svojega ribniškega pokolenja — in tudi se ni storila nobena važnejša zadeva, kjer bi Kernc ne bil desna roka. Ves čas, kar je služil v Gorenjem Logatecu, torej celih 18 let, je opravljal službo organista in dolgo vrsto let občinskega tajnika. In to mu je tudi kolikor toliko pripomoglo do onega ugleda, ki ga je užival rajnik med občani.

Rajnik je bil trikrat oženjen in je zapustil 6 otrok, izmed katerih je samo eden šele preskrbljen.

Velikanski pogreb in mnogo krasnih vencev je neovrgljiv dokaz, kako priljubljen je bil pokojnik. Trideset tovarišic in tovarišev je prihitelo vkljub slabemu vremenu izkazat zadnjo čast svojemu tovarišu, a zastopano je bilo tudi uradništvo in druga gospoda, preprostega ljudstva pa nebrojno.

Tebi pa, dragi Ivan, ki nisi bil le ljubeč soprog in skrben oče, ki nisi bil le ljubitelj naše prihodnosti — saj si ji posvečeval dolgo dobo 32 let — temveč tudi delaven domoljub in drag ter mil naš tovariš, bodi s tem postavljen skromen spominek v našem listu. Rešen si težav in trdega življenja, ki si ga tako potrpežljivo prenašal. Pač si težko zapustil v solzni tej dolini ljubeča srca svojih otrok in svoje soproge, a v tolažilo naj jim bo to, da ne plakajo samo oni za Teboj, temveč tudi mi, Tvoji tovariši, upajoč, da biva Tvoja blaga duša tam, „kjer lepše solnce sije in lepša zarja rumeni.“

—a.

nas nihče ne razume napačno. Nam je žal, da je prišlo tako daleč, žal nam je zaradi sebe in njih, a najbolj nam je žal zaradi ubogega naroda. Ali kdo je temu kriv? Če je res, da vera peša in da se širi med narodom brezverstvo, je temu kriva naša prebojevitost duhovščina, ki je docela pozabila, da mora biti cerkev ljuba mati, ne pa sovražnica m a č e h a !

Pred leti je bila naša duhovščina v boju proti šoli in učiteljstvu še nekoliko bolj odkrita. Pritožbe na okrajne in deželne šolske svete so pisali in podpisovali večinoma duhovniki sami. Ni bila ravno povsem napačna trditev, ki jo je izrekel nek hudomušnež, češ, da bi se iz samih dotičnih pritožeb, oziroma podpisov lahko sestavil malone popoln šematizem kranjske duhovščine. No, to je postalo v novejših časih nekoliko drugače. Dotični gospodje so seveda premnogokrat dosegli, kar so namerali, saj se na njihove želje ozirajo povsod do skrajnih možnih mej; ali semtertam se je vendar utegnil primeriti tudi kakov — „nos“. In končno: na merodajnih mestih napravi vendar slab vtisk, ako so tožitelji učiteljev vedno le duhovniki in zopet duhovniki. „Man merkt die Absicht . . .“ Potrebno je bilo torej, da se taktika izpremeni. In res, dandanes pride pred deželni šolski svet redkokatera pritožba, da bi jo bil podpisal duhovnik. Po kostanj hodijo drugi: dandanes se pritožuje „narod“. Da, „narod“ je prišel do „prepričanja“, da je novodobna šola za nič, „narod“ ne mara sedanjih „brezverskih“ učiteljev, on je proti novi šoli!

Pa vzemimo kak zgled, saj so si slučaji podobni, da kar frapirajo!

Nadučitelj M. v R. si je znal pridobiti med ljudstvom ugled. S tem pa je postal obenem nevaren tekmeč za vaško „prvaštvo“. Treba ga je torej napraviti neškodljivega, dokler je še čas. Tudi sicer ne parira. Bere „Narod“ in „Zvon“, ergo je očiten liberalec, če ne celo brezverec. V cerkev hodi iz gole hinavščine. V šoli uči take stvari, ki niso za kmeta. Gospod župnik so se že dostikrat o tem pritoževali. Kaj bo kmetu s tisto elektriko, zgodovino itd.! Ti ubogi kmet pa le plačuj in plačuj! Aparati: kuharica, mežnar, organist, ključarji funkcijonirajo izborni. Povod za pritožbo se kmalu dobi, četudi se ga mora privleči za lase. „Gospod“ sestavijo „prošnjo“, katero prepiše kak cerkovnik ali organist, svest si v polnem obsegu svoje važne vloge. Nekaj poslušnih „mož“ je povabljenih na večer v farovž, kjer se jim raztolmači, da imajo podpisati ali podkrižati „prošnjo“, ker je sicer v nevarnosti vera. Kmet D. se nekoliko brani. Kaj?! Pa ne, da bi bil tudi on „liberalec“! Nato se vda. — Pri preiskavi se izkaže pritožba kot povsem ničeva. Nič ne de. Črez nekaj časa se vloži druga, tretja pritožba itd. itd. Ljudska nevolja — baje — raste. Nadučitelj naj se prestavi, ker vznemirja ljudstvo (ustanovil je namreč kmetijsko podružnico, gasilno in bralno društvo, pevski zbor itd.) Pritožbe se množe. „Calumniare audacter . . .“ Šolska oblast se končno vda. V interesu šole premesti učitelja „iz službenih ozirov“ drugam. „Volja narodova“ je zmagala. Dotični duhovnik je seveda čisto nedolžen, kar se lahko razvidi iz aktov! Ljudstvo pa uvidi, kako lahko je spraviti spoti „tac'ga-le šomaštra“! Ali razsodnejši med njimi vidijo tudi kaj drugega pri tej „gonji“, in to ni dobro za duhovnika in ne za vero. —

Vselej seveda ne gre tako gladko, in posebno v krajih, kjer je ljudstvo izgubilo vero v duhovniško nezmotljivost, nepristranost in poštenost, se večkrat vsa

akcija celo ponesreči. Nočemo pa tudi trditi, da nastopa učiteljstvo vsekdar popolnoma korektno; saj je iz mesa kakor so drugi ljudje! In v katerem stanu niso brez zagreškov? Menimo, da ne v nobenem, pač pa lahko z mirno vestjo trdimo, da je malokateri stan tako natančen v izpolnovanju svojih dolžnosti kakor ravno učiteljski — iz prav naravnih nagibov. Razen naših strokovnih nadzornikov nas nadzoruje vsa, dostikrat še naščuvana občina od opravljive tercijalke do same — šolske mladine! Najhujši naš „kontrolor“ pa je vendarle — duhovščina. Nji se seveda ni bati ničesar. Posvetne oblasti ji gredo v vsem z največjo galantnostjo na roko, a cerkvena oblastva ji dajejo še potuho in celo — navodila. Saj se je v zadnjem času postavil na čelo našim nasprotnikom sam ljubljanski knezoškof z znanim svojim pastirskim listom. In pobožni „Domoljub“ stori tudi že več kot svojo dolžnost. Ni zlodej, da bi ta „garda“ s takim „generalštabom“ ne dosegla stavljenega si smotra, ki meri na to, da bi se prosti narod naravnost uprl novodobni šoli! Ko bi preprosto ljudstvo ne bilo že postalo previdno tudi napram svojim dušnim pastirjem, bi morala vsa ta hujskanja in to zavajanje doseči že groznih rezultatov. Da so posledice vendar izostale, nam je v nekako zadoščenje in tolažbo. Najbolj čudno in neumljivo se nam seveda zdi, da merodajna oblastva mirno gledajo to počenje, da pripuščajo tako gonjo napram najvažnejši državni napravi, t. j. šoli, in napram učiteljstvu kot celoti, kot stanu. Ali mar čakajo, da se bo pokazala „volja naroda“ v kakih ekscesih ali celo v hudodelstvih, storjenih na učitelju-trpinu? In Dänemark!...

Naj bo dovolj! Že iz teh kratkih potez je razvidno, kaj je in odkod izvira „volja naroda“, ki se pogostoma pojavlja tako sovražno napram naši šoli in učiteljstvu. Prosti narod je pri tem docela nedolžen, on je le orodje v rokah občega klerikalizma, ki sistematiško razpreza svoje mreže povsod, a zlasti širom slovenske naše domovine, da bi enkrat zavladal v nji kot neomejen gospod, kot triumfator.

Menili smo časih, da je boj, ki se je bil med duhovščino in učiteljstvom, le slučajen, zato smo opetovano poudarjali svoje versko stališče, seveda brez uspeha. Zdaj vemo, pri čem smo; loči nas načelno stališče, vrzel med nami prihaja čimdalje širša, nepremostljivejša. Nikdar ne bomo priznali duhovščini nadoblasti nad šolstvom in učiteljstvom, ker smo prepričani, da bito bila naša duševna smrt. Pač pa bomo v bodoče napeli vse sile, da vzajemno s svojimi zavezniki kot pravi prijatelji svojega naroda paralelizujemo nakane mednarodnega klerikalizma na vsi črti, ker smo popolnoma uverjeni, da so iste našemu narodu v pogubo.

Može li učitelj ostati u školskoj sobi i za vrijeme pouka u vjeronauku?

II.

Ali da vidimo malko zakonom u ruci, u koliko je ta zabrana temeljita i opravdana. § 1. spomenutoga zakona 25. maja 1868 glasi: „Vrhovno upravljanje i nadziranje nad svukoliku nastavu i gojidbu pripada državi i izvršuje se po organima zvanim na to po zakonu“. Dakle

ako „za vjerozakonsku obuku skrbi odnosna crkvena vlast“ § 5. državnog zakona 14. maja 1869 (D. Z. L. br. 62); ali nadziranje nad svomkolikom nastavom pripada državi i izvršujućim organima. To isto kaže i peti stavak članka 17. državnog temeljnog zakona 21. decembra 1867 (D. Z. L. br. 142) to jest: „Glede vsega, što spada na poučavanje i odhranjivanje, ide državi pravo vrhovne uprave i vrhovnega nadzora“. Četvrti stavak §-a 5. državnog zakona 14. maja 1869 glasi: „Učitelji vjere . . . imadu zadovoljavati zakonima školskim a i naredbama, što ih unutar istih zakona izdadu školske vlasti“. § 12. istoga zakona veli: „Odgovorni ravnatelj pučke škole biti će učitelj, a gdje imade više učitelja, ondje odredjeni za to nadučitelj.“ Ako dakle kateheta zlorabi školu za vrijeme vjeronauka u klerikalne i političke svrhe, kako će za to biti odgovoran nadučitelj, komu se kaže, da ne smije biti u školskoj sobi?

§ 26. školskog i nastavnog reda 20. augusta 1870 (D. Z. L. br. 105) kaže: „Učitelj je obvezan (onimissis), čuvati se, da zlo ne upotrebljava školu i svoj položaj u političko, narodno i vjersko novarenje. — Upravitelja škole imadu ostali učitelji tačno slušati u službenim stvarima.“ Ako n. p. kateheta, mjesto da predava vjeronauk, govori djeci proti „Učiteljskomu Tovarišu“, proti liberalcima; ako lomi šibu po ledjima onoga učenika, čigov otac ne puše u svećenički rog, učitelj ne može ništa proti tomu, jer mu kateheta triumfalno veli: „Odlazi, ti imaš ukaz, da ne smiješ stupiti u sobu, dok sam ja!“ § 34. istoga školskog i nastavnog reda veli: „Upravitelj škole pazi i ravna unutra školske poslove. — Dužnost mu je, polaziti nastavne ure drugih učitelja(ca), u koliko mu vrijeme dopušta i nastojati, da se odstrane neredi, zloporabe, koje bi se slučile“. — § 7. državnog zakona 20. junija 1872 (D. Z. L. br. 86) glasi: „Koji predaje nauk vjere u kojoj školi, podčinjen je, što se tiče učiteljevanja, disciplinarnim propisima školskih zakona“. Medjutim to je samo na papiru, ali de facto je sve drukčije. Kateheta može rabiti u školi i tjelesnu kaznu, a da učitelj, po gornjem ukazu, nema moći, da to zapriječi. Ako se roditelj udarenoga učenika prituži na školsku vlast, tamo čuje odgovor, da nad katehetom nema zapovijedi, pošto da se je neki biskupski ordinarijat jednom izjavio, da je kateheta odvisan samo njemu i nitko drugomu, dakle nijednoj svjetovnoj vlasti. — Napokon § 16. pokrajinskog zakona za Istru 27. julija 1875 kaže: „Svaki član mjesnoga školskoga vijeća ima pravo posjećivati škole“. Ravnajući učitelj, koji je po § 4. tog zakona član mjesnoga školskoga vijeća, eto gornjim ukazom gubi to pravo.

(Konec.)

Učiteljski pravnik.

Priobćuje „Pedagogičko društvo“ v Krškem.

(Dalje.)

Učiteljske pravice v intelektualnem (duševnem, moralnem) obziru.

B.

Stanovske učiteljske pravice.

Veliko moč, veliko zaslombo ima učitelj v tem, ker mu je po zakonih, namreč po šolskem in učnem redu z dne 20. vel. srpana 1870., dana beseda v domači učiteljski konferenciji.

To ni malenkostna pravica, ta domača učiteljska konferencija! Važna je že radi tega, ker je prva inštanca. Ni z mnogimi besedami v šolskem in učnem redu označen njen delokrog; dotični § 38. veli samo: Učiteljskim zborom je vobče ta namera, da se učitelji razgovarjajo o načelih pouka, o odgoji in šolski uredbi — o tem, kak uspeh ima pouk; kako se npravno vedó in v znanostih napredujejo otroci, ter da se s takimi zbori dožene tista skupnost v delu, katere ne sme pogrešati nobena šola. V učiteljskih zborih je tudi na razgovor vzeti in ustanoviti v posameznih razredih smotre, katere je zaradi krajnih razmer treba morebiti kako izpremeniti, potem izvršitev splošnega učnega črteža, dalje, kako je vsak posamezni predmet učiti po vseh razredih, ter tudi ustrašovalna načela in težke kazni. Ako se pokaže, da bi kje bilo odstopilo od običaj, ljudskim šolam sploh postavljениh pravil, naj svoje sklepe zbor po okrajnem šolskem oblastvu položi pred deželno šolsko oblastvo na razsodbo.

§ 39. Predsednik zboru je šolski voditelj in, kadar je on zadržan, tisti učitelj, katerega on za to določi. Ako nihče ni določen, vodi zbor tisti učitelj, kateri služi najdlje časa. (O 2. oddelku tega paragrafa bomo govorili še posebe.) Ako pa ta dva paragrafa raztelesimo, pa dobimo vse polno točk v njem, katere so važne za razgovor in za sklepanje o tem, kar koristi šoli in učiteljem.

Sicer je pa še mnogo drugih paragrafov v šolskem in učnem redu, kateri sodijo pred forum domače učiteljske konferencije, n. pr. § 64. o sestavljenju urnikov, § 24. razgovor o ustrašovalnih pripomočkih v okvirju te določbe, § 29.: Kako stopiti v dotiko s starši, § 30. o nadzorstvu otrok pred šolo in med šolo. Najbolj utegne biti, ako se v slučaju nesporazumljenja učitelj in šolski voditelj zedinita, da uporabita z ozirom na § 34. domačo učiteljsko konferenco za prvo inštanco, preden pride preporna stvar med njima na okrajno šolsko gosposko. Enako naj bi se ravnalo, ako pridejo pritožbe od staršev na razgovor prej v domači učiteljski konferenciji, preden se nadleguje krajni šolski svet (glej § 35. ukaza z dne 20. vel. srpana 1870). Pred domačo učiteljsko konferencijo sodi klasifikacija učencev (§ 46. z dne 20. vel. srpana 1870); tudi razdelitev učencev na razrede in oddelke. Sploh se najde v tem in v drugih ukazih in zakonih še vse polno stvari, katere sodijo v prvo vrsto pred domačo učiteljsko konferencijo, ako ne, da bi se odločevalo, pa vsaj da se posvetuje ali predlaga krajnemu ali okrajnemu šolskemu svetu v končno odločitev ali razsodbo. Kjerkoli kaže, naj šolski voditelj svoje pravice odstopi domači učiteljski konferenciji. Tudi bi ne utegnili napačno biti, da se ta konferencija posvetuje v zadevah, katere sodijo za končno rešitev krajnemu šolskemu svetu, zlasti tedaj, kadar je pri domači učiteljski konferenciji navzočen krajni šolski nadzornik, ki mora biti k nji vselej povabljen. Sploh svetujemo, da se učiteljstvo na posameznih šolah trudi, da razširi v okvirju obstoječih zakonov in ukazov delokrog domače učiteljske konferencije, v kateri pa naj se posameznim članom dovolijo tiste pravice, katere jim gredo po obstoječih predpisih. Da se domače konferencije redno vrše, nad tem čuvajo itak že c. kr. okrajni in deželni šolski nadzorniki.

Kakšne pravice imajo pri domačih učiteljskih konferencijah šolski voditelj, posamezni učitelji, podučitelji, pomožni učitelji, suplentje, krajni šolski nadzornik in katehetje, o tem bo še govor, ko bomo govorili o njih pravicah posebe. Da ima šolski voditelj prvo besedo v

tem domačem učiteljskem zboru, to je naravno. Učiteljstvo lahko sicer sklone in sestavi tudi posebni pravilni red za domači učiteljski zbor. Vendar svetujemo že na tem mestu tudi njemu, da naj že on sam k temu največ pripomore, da se razširi delokrog domačega učiteljskega zbora, in sicer na ta način, da se o stvareh, o katerih bi sicer sam lahko kaj odločil in ukrenil, posvetuje v domači konferenciji z vsem učiteljskim osebjem, n. pr. o načinu, kako naj bi šolski voditelj to in ono zadevo zagovarjal pri višjih inštancah, pri krajnem in okrajnem šolskem svetu.

Ako stikamo po šolskem in učnem redu, po raznih ukazih in šolskih zakonih, najdemo še vse polno predmetov, o katerih se lahko posvetuje učiteljstvo v domačem učiteljskem zboru, n. pr. posvetuje se o tem, katere dneve v letu bi dal prosto krajni šolski svet, ki ima pravico, dati proste 3 dni v letu, o tem, kako bi se takrat, kadar je potreba, z dovoljenjem okrajnega šolskega sveta pouk preložil, ali o tem, kako naj se vrši nadomestovanje, kadar manjka učne moči, kar seveda mora okrajni šolski svet tudi potrditi.

Nadučitelj ima sicer pravico, da razdeli predmete in razrede in da določi število ur posameznim tovarišem, vendar naj se o tem prijateljsko obravnava v domačem učiteljskem zboru, ker je to v zvezi z urnikom, čegar sestava sodi vsekakor pred konferencijo. Ako se je doseglo doma sporazumljenje, ima okrajni šolski svet lažjo potrditev. Daljnji predmeti te konferencije bi bili: učila in samoučila z ozirom na obstoječe predpise, pomoč pri sestavljanju zamudnih izkazov, posvetovanje o šolskih slavnostih in javnih izpitih, šolarska knjižnica, poziv nemarnih otrok (ali celo njihovih staršev) pred konferencijo, stavljenje nasveta krajnemu šolskemu svetu, da se razuzdani otrok izključi, posvetovanje o sprejemu učencev v šolo med šolskim letom itd. Na meščanskih šolah, ki se morajo sicer vobče ravnati po zakonih, ki veljajo za obče ljudske šole, ima domači učiteljski zbor pravico, izbirati šolske knjige izmed odobrenih učnih knjig in svoje sklepe predložiti v potrjenje c. kr. dež. šolskemu svetu.

Ako bo znal nadučitelj nabrati tvarino za domače učiteljske konferencije, lahko postanejo one prav zanimive in prav poučne. Nadučitelj naj pri teh konferencijah kar nič ne postopa absolutno, razen ako sta njegov ugled in korist šole v nevarnosti. S tem, da bo varoval v mejah zakonov duha parlamentarizma, katerega mu je nadejal postavodajalec, bo ščitil najbolj svoje in svojih sodrugov pravice.

V § 62. š. in uč. reda z dne 20. vel. srpana 1870. je važno določilo. Po tem paragrafu ministrstvo ne ukazuje za noben predmet stanovitne učne metode. Ako bi v domači učiteljski konferenciji nadučitelj ali pri inšpekcijski konferenciji nadzornik preveč svojo metodo pripočala ali silila, se ju lahko opozori na ta paragraf; zakaj metoda, katero časih ti priporočujejo, ni vselej najboljša.

(Dalje.)

Društveni vestnik.

Kranjsko.

Iz Ljubljane. Vabilo k zborovanju „Ljubljanskega učiteljskega društva“, ki bo v ponedeljek 12. svečna 1900 ob 1/2 8. uri zvečer v „Narodnem domu“ (v pritlični sobi na levo) po nastopnem vzporedu:

1. Nagovor.
 2. Predsedstvena naznanila.
 3. Poročilo o načrtu za supliranje na ljubljanskih šolah.
 4. Z mojega potovanja. — Poroča gospod nadučitelj Fr. Črnagoj.
 5. H. Volarič: Gorska rožica, pojeta gospodični F. Bilina in M. Moos.
 6. F. S. Vilhar: Mornar, poje g. R. Vrabl.
 7. R. Vrabl: Ptici, poje g. R. Vrabl.
 8. B. Smetana: Sekstet iz „Prodane neveste“, pojo gospodične F. Bilina, E. Grebenc in M. Moos in gg. Iv. Krulec, J. Likar in R. Vrabl.
 9. Prosta zabava.
- Gostje dobro došli!

Odbor.

Štajersko.

Maribor. Učiteljsko društvo mariborske okolice je dne 4. prosinca t. l. imelo svoje zborovanje v Mariboru.

Predsednik g. nadučitelj J. Lasbaher, otvorivši zborovanje pozdravi v prisrčnem nagovoru zborovalce, izrazi jim svoje novoletno voščilo, želeč v nastopnem letu društvu najboljši uspeh in napredek. Ko se vzamejo na znanje društvu došli dopisi ter rešijo društvene zadeve, povzame g. učitelj J. Hermaus besedo ter v zanimivem govoru predava o predmetu „Učitelj in modroznanstvo“. Govornik navede, kaj je modroznanstvo in dokazuje, kolike važnosti je ta znanost kot podlaga vzgojeslovju in vsem drugim znanostim ter pozivlje gospode tovariše, naj pričnejo tudi kolikor je mogoče se baviti z učenjem modroslovja. Gospod govornik je koncem svojega zanimivega govora žel živahno pohvalo.

Iz tajniškega poročila povzamemo, da je tudi v minulem letu društvo svojo dolžnost vspešno izvrševalo.

Poleg hospitacije v Račah, ki se je kakor vse prejšnje dobro obnesla, je društvo večkrat zborovalo, reševalo društvene in stanovske zadeve, obravnavalo vzgojne in znanstveno-poučne predmete ter se dne 7. grudnia m. l. udeležilo splošnega učiteljskega shoda v Mariboru.

Tudi društvena blagajna je izkazala znatno gotovino za nastop v novo društveno leto. Odborova volitev je poverila društveno vodstvo večinoma dosedajnemu odboru. Društvo je svojemu dosedanjemu, mnogozaslužnemu okrajnemu šolskemu nadzorniku g. H. Schreinerju v znak hvaležnosti in odličnega spoštovanja izročilo dne 3. listopada m. l. lep album s slikami učiteljskega osebja mariborske okolice. Velec. g. ravnatelj je poklonjeni mu spominek z veseljem sprejel ter zagotovil učiteljstvu nadalje svojo naklonjenost in sodelovanje v prospeh šolstva in učiteljstva, kar je društvo radostno in hvaležno vzelo na znanje.

Občni zbor učiteljskega društva za celjski in laški okraj se je vršil na dan sv. Treh kraljev v okoliški šoli v Celju. Predsednik g. Gradišnik poudarja v nagovoru slogo in solidarnost z ozirom na zadnje strankarske pojave med štajerskim učiteljstvom. Omenja pozneje tudi zadnjega učiteljskega shoda v Mariboru. Odvrača skupno obdolžitev nekaterih listov, da je vsak učitelj, ki ima drugačne socijalne nazore, kakor je nekaterim ljubo, že brezverec, mednarodni socijalni demokrat ali pa takozvani „jungovec“. Nadaljuje: „Nam naprednim učiteljem je narodnost in vera gotovo prva sveta dolžnost. Ako pa se v obcih stanovskih stvareh strinjamo z nemškimi tovariši, vendar ne zaslužno takega očitanja.“ Tajnik g. Kvas prebere zapisnik zadnje seje. Tovariš Brinar stavi nekaj stvarnih popravkov. V dokaz, da „Lehrerbundu“ ni samo za stanovsko dotiko s slovenskimi tovariši, navaja pisavo „Bundovega“ glasila „St. Sch. u. Lehrer-Zeitung“, ki se je spodtikala nad tem, da je slovensko učiteljstvo v „Zavezi“ poslalo prvemu Jugoslovanu škofu J. Strossmayerju brzojavko. Ali se naj mar „Zaveza“ opravičuje za svoje narodnostno mišljenje pri „Lehrerbundu“? To diši res nekoliko po internacionalnem programu. — Pri društvenih zadevah priporoča tovariš Schmoranzler vabilo „Zaveze“

na naročevanje strokovnih listov „Učiteljski Tovariš“, „Popotnik“ in „Zvonček“.

Predsednik predlaga zahvalo krajnemu šolskemu svetu za prepustitev šolskih prostorov za društvena zborovanja. Zahvala se sprejme z navdušenjem. Pri točki „Društveniki in § 7. „Bundovih“ pravil“ se vname daljša in precej burna debata. Ta paragraf namreč govori, da mora vsak ud „Lehrerbunda“ si tudi naročiti njegovo nemško glasilo „St. Schul- und Lehrer-Zeitung“.

Stvarno iz svojega prepričanja govorijo tovariši: Gradišnik, Brinar, Eksl, Žmave, Knaflič in Petriček. Posebno navdušeno govori tovariš Brinar. Tovariš Knaflič dokazuje, da škoduje zveza z „Lehrerbundom“ slovenskemu učiteljstvu: pri domači organizaciji, pedagogiki, slovestvu, narodno in socialno. Postavljamo se v nasprotje z narodno devizo „Proč od Gradca“. Učiteljsko gibanje pa mora biti v zvezi z gibanjem naroda. Razdružitev od „Lehrerbunda“ je razdelitev od slabega in združitve k dobremu. Mi smo lahko z nemškimi tovariši v stanovski zvezi, a ni treba, da bi jim davek plačevali, kakor to zahteva § 7. Tovariš Žmave povdarja potrebo organizacije brez socialnih ozirov. Vse je dandanes organizovano, a slovensko učiteljstvo bodo kmalu osramotili z zavedno organizacijo dunajski fijakarji.

Končno predlaga tovariš Schmoranz izstop iz „Lehrerbunda“, toda njegov predlog je bil odklonjen, tako da ostane društvo še eno leto pri „Lehrerbundu“.

O delovanju društva v pretečenem letu poroča obširno tajnik tovariš Kvac. Društvo je razun v počitnicah zborovalo vsak mesec. Nekaj je bilo zelo marljivih obiskovalcev zborovanj, med tovarišicami je bila gospica Kovačič iz Petrovc, ki ni niti enega zborovanja zamudila. Društvo šteje koncem leta 83 udov. Celemu odboru se izreče pohvala. Dohodkov je imelo društvo 55 gld. 43 kr., izdatkov pa 48 gld. 48 kr. Pred volitvijo novega odbora odklanja dosedanj predsednik Gradišnik zopetno izvolitev; toda tovariš Brinar slika zbranim znane vrline in zasluge g. Gradišnika tako prepričevalno, češ, on je značaj, pred katerim se je treba odkriti, da je bil Gradišnik zopet z enoglasnim vzklikom primoran se vdati zopetni izvolitvi. Izvoljen je stari odbor, le mesto odidelega pevodje Munde se izvoli tovariš R. Vrečar iz St. Petra. Udnina ostane tudi za prihodnje leto 2 K na leto. Društvo pristopi k „Slov. Matici“, „Glasbeni Matici“ in novonujoči se „Šolski Matici“.

Vestnik.

Cesarja Franca Jožefa I. jubilejska ustanova za učiteljske sirote na Kranjskem: G. Rudolf Horvat, nadučitelj v Zagorju na Notranjskem, 10 K.

Učiteljski konvikt v Ljubljani: Tiskarnica R. Miličeva v Ljubljani, 107.40 K; gđc. Jankovič Fani, učiteljica v Zagorju ob Savi, na knj. kr. podr. št. 241. 10 K; gđc. Zelje Marjetica, učiteljica v Begunjah, 2 K; tvrdka Maks Domicelj v Ljubljani, 5.60 K; g. Ivan Dremelj, učitelj na Polici, 2 K; g. Fr. Hlebš, trgovec v Kranju, 10 K.

Imenovanje. Cesar je imenoval članom deželnega šolskega sveta na Goriškem za dobo 6 let gg. prošta A. Jordana, sem. prof. dr. Fr. Sedeja, realčnega ravnatelja dr. E. Schreiberja in gimnazijskega ravnatelja dr. F. Grossa.

Predpustne pesmi. Za moške zборе uglasbil Alojzij Sachs, učitelj v prisilni delavnici v Ljubljani. Samozaložba. Cena 3.20 K. Pesmi so prav pripravne za manjše zборе, zato jih prav toplo priporočamo.

Jubilejska samopomoč. P. i. društvenike, ki se še niso odzvali § 4. in § 5. društvenih pravil, prosimo, da to čim preje store, ker bi sicer izgubili vse pravice do društva.

Regulacija učiteljskih plač na Štajerskem se je večinoma že izvršila, le v nekaterih okrajih še niso dobili nakaznic. Kakor je bilo pričakovati, so prišle v 1.

in 2. krajevni plačilni razred šole le večinoma po nemškem Štajerskem.

1.) V 1. krajevni razred so prišle: v mestnem šolskem okraju Celje: deklška ljudska šola v Celju (deška je bila že poprej); šolski okraj okolica Celje: celjska okoliška ljudska šola; v mestnem šolskem okraju Maribor: deklške ljudske šole I., II. in III. v Mariboru (druge so bile že poprej); v mestnem šolskem okraju Ptuj: deška in deklška ljudska šola v Ptuj; v šolskem okraju Slovenjgradec: ljudska šola v Slovenjgradcu.

2.) V 2. krajevni razred so prišle: šolski okraj Arvež: ljudska šola v Kapli; šolski okraj okolica Celje: ljudske šole na Dobrni, deška in deklška ljudska šola v St. Juriju ob južni železnici, nemška in slovenska ljudska šola v Vojniku, ljudska šola v Kalobju; šolski okraj Vransko: ljudske šole na Vranskem, Polzela in Marija Reka; v šolskem okraju Konjice: nemška in slovenska ljudska šola v Konjicah, ljudske šole v St. Joštu, St. Jungerti, Rakoveu in Skomarjih, nemška in slovenska ljudska šola v Vitanjih; šolski okraj Šmarje: deška in deklška ljudska šola v Šmarjih; ljudska šola v Sv. Emi in na Sladki gori; šolski okraj Gornji grad: ljudske šole v Bočni, Gornjem gradu, Lučah, Sv. Frančišku in Šmihelu; šolski okraj Laško: ljudske šole v Jurkloštru, Hrastniku, Loki z eksposituro v Lokavci, Sv. Marjeta pri Rimskih toplicah, Trbovlje, deška in deklška ljudska šola v Trbovljah-Vodah, nemška in slovenska ljudska šola na Laškem; v šolskem okraju Ljutomer: ljudska šola v Mali nedelji in deklška ljudska šola v Ljutomeru; v šolskem okraju Gornja Radgona: ljudska šola v St. Petru; v šolskem okraju St. Lenart: ljudska šola v St. Lenartu; v šolskem okraju okolica Maribor: ljudske šole v Studencih, Kamnici, Lembahu, St. Lovrencu, Rušah, St. Petru, Radvanjih,*) Razvanjih,*) Teharjih,*) nemška in slovenska ljudska šola v St. Ilju; v šolskem okraju Slovenska Bistrica: ljudska šola v Tinjah; v šolskem okraju Ormož: nemška in slovenska ljudska šola v Ormožu, ljudska šola v Runčah; v šolskem okraju okolica Ptuj: ljudska šola pri Sv. Duhu, deška in deklška ljudska šola okolica Ptuj; v šolskem okraju Rogatec: ljudske šole pri Sv. Križu pri Slatini, Sv. Roku in v Rogatecu; v šolskem okraju Kozje: ljudske šole v Kozjem, Preborju in Podčetrtku; v šolskem okraju Sevnica: ljudski šoli v Sevnici in Planini; v šolskem okraju Brežice: ljudske šole v Globokem in Orešju, nemška in utrakvistiška ljudska šola v Brežicah; v šolskem okraju Mahrenberg: ljudske šole na Muti, v Mahrenbergu, Vozenici in Soboti; v šolskem okraju Šoštanj: ljudski šoli v Šoštanju in Velenjem; v šolskem okraju Slovenjgradec: ljudske šole v St. Ilju, Razborju in St. Vidu.

Goriško. Utok glede petletnic je ugodno rešen.

Šiba in druge telesne kazni v zgodovini šolske discipline.

Ruski spisal M. A., preložil J. M.

(Konec.)

Sredi mraka srednjih vekov je tolažljiva prikazen viteška odgoja. Viteške šole so bile svobodne od vpliva sholastiškega elementa in so imele znak boljše humanosti in svobode v primeri s sholastiškimi šolami. Princip razumnosti je bil tu prvič pripoznan in uporabljan ter je tako položil temelj daljnemu razvoju prave odgoje. A tudi v viteških šolah je bila šiba pripoznana kot neobhodno sredstvo odgoje. Bodoči vitez se je oproščal šibe šele s 14. letom, v kateri dobi se mu je dala pravica, nositi

*) Šulverajnske šole.

orožje. V primeri z drugimi šolami je to mehkost v viteških šolah pripisovati le privilegovanemu položaju viteških učencev.

Tudi v dobi renesanse se ne opaža znatnega napredka v šolski disciplini. Kakor prej caruje i sedaj v šoli šiba v prejšnjem obsegu. Jarko, četudi nekoliko pretirano karakteristiko nam podaja o tedanjih šolskih običajih Monteu. Monteu je prejel svoje obrazovanje v Gorojskem kolegiju, ki se je tedaj štel za vzorno odgojevališče. Ko je preživel tam sedem let, je prinesel od tam odločen upor proti telesnim kaznim in sirovemu šolskemu vladanju svoje dobe. Svoj žolč je izlil v sledeče vrste: „Namesto da bi deco privabljali k delu s krepkim in razumnim ravnanjem, ne poznajo naši pedanti za otroke ničesar drugega kakor šibo, strah in grozo. Zavrzite to nasilje! Sirovo gospodarstvo v večini naših kolegij me vedno draži Poskusite iti v šolo, ko so učenci pri svojih opravkih, in slišali ne boste ničesar drugega, kakor krik dece, ki se zvija pod oblastvo šibe, in v popolnitev koncerta divje krike razjarjenih učiteljev. To je pač mil običaj, privajati mlado deco k ljubezni do knjige . . .

Kako veselo bi bilo gledati v razred, napolnjen z zelenjem in krasnim cvetjem, namesto z okrvavljenimi brezovimi in jelševimi proti! Da bi imel jaz kaj ukazovati, bi okrasil šole s podobami Radosti in Veselja, Flore in Gracij, da bi učenci našli zadovoljnost tam, kjer naj najdejo svojo korist.“ V takih črtah se nam predstavlja šola XVI. veka. Po svoji sirovosti je ta skoraj vrstnik dobroznane discipline sholastične dobe. Takšno duhu časa protislovno javljanje se objasnuje s tem, da se v dobo takozvane renesanse vplivale malo humanne ideje na otroško življenje. Teorija odgoje je pač storila velik korak naprej, toda praksa se je še lenivo držala stare izvožene poti.

Reformacija je imela v vsakem oziru velik vpliv na vse življenje svojega časa in je prinesla s seboj tudi goreč protest proti telesnim kaznim. Luter je bil poln gorečih želj, da postavi delo odgoje na racionalno osnovo in da naj bodo deležni prosvete ne samo višji sloji, ampak tudi prosti narod. Telesne kazni je skoraj popolnem zavrzel. Vendar se je uvedba teh njegovih šolskih preosnov skoraj povse izjalovila, deloma ker ni bilo za to sposobnih učiteljev, deloma ker so tridesetletna vojna in drugi demoralizajoči vplivi zadušili šolski napredek. Zavoljo tega ni bilo med protestanskimi in katoliškimi šolami nikake razlike.

Najkruteje in najponiževalneje se je ravnalo z učenci v ortodoksno-protestanskih narodnih šolah, kakor da je njihov namen dokazati mladini, da je zemlja zares le „dolina solz in trpljenja“ in da je vse nič na tem svetu. Osebito široko oblast pa je dobila šiba v XVI. in XVII. stoletju s pojavom jezuitske kongregacije. Za dobo pojavljanja jezuitov koncem XV. stoletja je bila šiba v neomejenem gospodstvu. Ne samo v šoli, ampak tudi v cerkvi, v hišah bogatih meščanov in aristokratskih salonih je bila šiba dobra znanka. Tudi pridvorni krogi so jo čislali. Ludovik XIV. n. pr. je oficijalno dal pravico vodvodi Montausierju, da kaznuje njegovega sina. In Henrik IV. je pisal odgojitelju svojega sina Ludovika XIII., da ni zadovoljen s tem, ker mu ne poroča, strahuje li njegova sina s šibo; ako ne, tedaj želi in zahteva, da ga našeška vsekdar, kadar bo to zaslužil s svojo trmo ali s kakim drugim prestopkom, ker to je najboljše zdravilo za dečake, kar ve kralj iz lastne izkušnje.

Jezuiti so napravili šibi pravi triumf tudi s tem, da so šibanje in bičanje sistematično uvedli v duhovne vaje. Početkom XVI. stoletja je bilo videti cele procesije moških in ženskih, ki so na pol nagi hodili po mestu ter se drug drugega bičali do krvi.

Katarina Medici je bila sama predstojnica avinjonske družbe discipline ter se vdeleževala osobno takih procesij. Njen sin Henrik III. je bil tudi goreč pristaš te bičevalne discipline ter se je vdeleževal neprestano takih obhodov. Ker se je pa ljudstvo zgledovalo in pohujševalo nad temi, na pol nagimi vdeležniki, so se radi nejevolje ljudstva javni obhodi koncem XVI. stoletja opustili, a nadaljevali so se na skrivnem še celo XVII. stoletje.

Kakor so bili nekdanji jezuiti veliki prijatelji šibe v cerkveni disciplini, tako je na drugi strani tudi niso ščedili pri poučevanju dece. Toliko so delali razlike od drugih odgojiteljev, da sami z lastno roko niso kaznovali, temveč so imeli nalašč za to izbranega posvetnega eksekutorja. Ti takozvani oficijalni disciplinatorji so opravljali v vseh razredih funkcijo glavnih eksekutorjev. Poleg tega je bil v vsakem razredu izbran iz srede učencev takozvani dekurijski ali pretor, ki je pazil na red in mir v razredu in je v odsotnosti oficijalnega disciplinatorja opravljal njegove dolžnosti. Jezuitska eksekucija je bila večkrat jako kruta. „Ratio studiorum“ sicer priporoča zmernost v tem slučaju, toda mnogo dokazov je, da oficijalni disciplinator ni vselej z nežnostjo vihtel palice. Tako pripoveduje Sen-Simon slučaj, da je nek gojenec, Bufler po imenu, bil za nek pogrešek tako zelo kaznovan, da je zavoljo tega pal v nezavest in štiri dni visel med življenjem in smrtjo.

V tem času, ko je šiba pela v jezuitskih kolegijah, se je našel mož, ki je dvignil svoj glas proti šibi. To je bil znameniti angleški filozof ter slavni pedagog, Lok po imenu. V svoji razpravi „Misli o vzgoji“ se protivi krutosti telesnega kaznovanja ter dovoljuje šibo le v slučaju skrajne trmoglavosti in nopokornosti učenčeve.

„Šiba“, govori, „je robsko sredstvo, in šiba odgoji le robsko nprav v človeku“.

Ako ne zameta šibe brezpogojno, je lahko umevno, ako pomislimo, da je ravno v Angliji šiba neomejeno vladala celo v našem veku. Za primer naj navedem besede, katere govori učenec Šarterhauski:

„Doktor Resel, naš glavni odgojitelj, je imel svoje posebne nazore in se je l. 1818. odločil, da odpravi šibo iz šole, ter je namestil telesne kazni z denarnimi. Vsi smo vstali proti tej novotariji. Palica se nam je zdela popolnem primerna dostojanstvu žentelmena; a denarna kazen — o, sramota! Vsa šola je pričela kričati: Proč z denarno kaznijo, živi naj šiba! Upor naš je imel uspeh, in šiba se je zmagoslavno prikazala zopet v šoli. Mi pa smo se neizmerno veselili svoje pobede. Ko smo prišli drugi dan v šolo, smo našli tam cel gozd šib. Bilo jih je toliko, da bi trebal dve uri, ko bi hotel vse poskusiti.“

Navedeni slučaj je jako značilen za šolske razmere v Angliji početkom tega stoletja, in smeje reforme šolske discipline so imele majhen praktičen vpliv, dočim imajo teoretiško veliko vrednost v napredku in humannosti šolske discipline.

Kakor je imel Lok svoje prednike vzore v Auselmu in Monteueju, tako je imel i Lok več naslednikov, katerih najslavnejši je bil Rolén.

Ta znameniti pariški profesor je v svojih „traktatih o naukih“ razvijal podobne misli o šolski disciplini kakor Lok. Ker je v bibliji našel nekatera mesta, ki opravičujejo porabo šibe, se je kot pobožen mož uklonil ter dal tem mestom biblije tako značenje, da se telesno strahovanje uporabljaj le v skrajnem slučaju. Splošno uporabo šibe v šoli, kakor se je tedaj praktikovala, pa je odločno zamegal.

Prvi praktični vpliv v smislu Lokovih in Rolénovih principov se je pokazal v šolah „Bratov kristjanskih šol“ katero bratovščino je ustanovil l. 1684. La Sal v Remsu.

Telesne kazni se sicer niso opustile v šoli šolskih bratov, vendar se je krutost precej ublažila, kar moramo priznati že za velik napredek, pri pogledu na klaverne razmere tedanjih jezuitskih šol.

Vendar pa resnici na ljubo ne smemo zamolčati nekaterih znatnih nedostatkov v ustavu „bratov kristjanskih šol.“

Glavni princip La Salejevih šol je bilo molčanje, tako da svobodno vprašanje in odgovor, recimo duševno občevanje med učiteljem in učencem, je bilo popolnem izključeno.

Druga napaka je bila ta, da se je način kaznovanja v ustavu že naprej določal, kjer se ni nič oziralo na prirodo človeško, tako da se je predpisovalo učencu, kateri je bil kaznovan, zahvaljati na kolenih svojega učitelja za to, da ga je ravno kar kaznoval, in poleg tega se je moral še poklanjati pred raspelom, zahvaljevalje Boga za kaznen in obečati, da nikdar več ne stori kaj takega. Tako ravnanje, ki se je s tem vsiljevalo otrokom, je zoper človeško čustvo in prirodo. „To je absurdno“ — govori Kant — „siliti otroke, katere smo ravnokar kaznovali, da nas zahvaljajo, poljubljajo roke itd. S tem ne odgojimo značajev, ampak naredimo iz njih sužnje.“

V daljnji zgodovini pedagogike ne najde šiba nič več resnih zaščitnikov. Znamenita teorija Ruseauja, proizvedša korenito reformo v vsi uredbi odgoje, ne daje več mesta sirovim kaznim, katere so gospodovale do pojavljanja avtorja „Emila“. V smislu Ruseaujevih nauk so delovali njegovi nasledniki osobito znameniti Pestalozzi.

Vendar se je praksa od teorije kakor povsod tudi tukaj razlikovala, in šiba je imela v šoli še dolgo časa častno mesto, a v Angliji še dandanes.

Naša domovina tudi ni delala izjeme, in šiba je bila tako navadna, da je ni bilo šole brez nje. V Dostojevskega povesti n. pr. govori Kolja Krasotkin, da „po ideji mušiča šolarja bijejo in morajo ga biti, zakaj kakšen šolar je to, kateri ni tepen?“

Vendar pa še dandanes, ko je šiba izgnana iz višjih in nižjih šol, se najdejo ljudje, ki so prepričani o veliki koristi „brezove kaše“. Toda — vetustas cessit, ratio vicit — sedaj ni več mogoč povrat k žalostni disciplini starih, a ne osobito dobrih časov. Sedanji čas se je spoznanje človeškega dostojanstva močno razvilo, tako da se sirove, človeško prirodo globoko ponižujoče kazni ne vrnejo nikdar več.

Uradni razpisi učiteljskih služeb.

Kranjsko.

Št. 103

o. šol. sv. Na štirirazredni ljudski šoli v Gornjem Logatcu se razpisuje s zakonitimi prejemki služba nadučitelja v stalno nameščenje.

Pravilno opremljene prošnje naj se vlagajo predpisanim potom do 27. svečna t. l. tu-sem.

C. kr. okrajni šolski svet v Logatcu, dne 27. prosinca 1900.

Št. 1849

o. šol. sv. Na enorazredni ljudski šoli na Robu se razpisuje služba učitelja-voditelja s zakonitimi prejemki v stalno, oziroma začasno nameščenje.

Pravilno opremljene prošnje je predpisanim potom do 28. t. m. tu-sem vlagati.

C. kr. okrajni šolski svet v Kočevju, dne 2. svečna 1900.

Št. 145

o. šol. sv. Na petrazredni ljudski šoli v Ribnici se razpisuje služba učitelja s sistemizovanimi prejemki v stalno, oziroma začasno nameščenje.

Oziralo se bo v prvi vrsti na one moške prosilce, ki so vsposobljeni za pouk na obrtni nadaljevalni šoli.

Pravilno opremljene prošnje je predpisanim potom do 29. svečna t. l. tu-sem vlagati.

C. kr. okrajni šolski svet v Kočevju, dne 4. svečna 1900.

Štajersko.

Št. 74

o. šol. sv. Na trirazrednici z utrakvističnim učnim jezikom v Vuzenici je stalno ali začasno namestiti učiteljsko službo z dohodki po II. krajevnem razredu.

Redno opremljene prošnje z dokazom avstrijskega državljanstva se morajo vložiti do 28. svečna t. l. na krajni šolski svet v Vuzenici.

Okrajni šolski svet v Marenbergu, dne 1. svečna 1900.

Predsednik: Čapelj.

Št. 38

o. šol. šol. V političnem okraju celjskem se razpisujejo naslednja učiteljska oziroma nadučiteljska mesta v stalno nameščenje:

Na ljudski šoli v Konjicah (okolica), šolski okraj Konjice, in na ljudski šoli v Slivnici, šolski okraj Šmarje, po eno učiteljsko mesto; na ljudski šoli v Črešnjicah, šolski okraj Konjice, mesto učitelja-voditelja in na ljudski šoli v Frankolovem, šolski okraj Celje (okolica), nadučiteljsko mesto.

Prosilci za te službe naj vložijo svoje prošnje, opremljene z zrellostnim izpričevalom, z izpričevalom učne usposobljenosti in za voditeljsko mesto tudi z dokazom usposobljenosti za subsidiaričen pouk v katoliškem verouku potom predpostavljenega okrajnega šolskega sveta do 10. sušca pri dotičnem krajnem šolskem svetu.

C. kr. okrajni šolski svet v Konjicah, dne 1. svečna 1900.

Predsednik: Attems, s. r.

Goriško.

Št. 1636

o. šol. sv. V šolskem okraju goriške okolice se razpisuje v stalno nameščenje po eno mesto učitelja III. plačilne vrste na ljudskih šolah v Renčah, Rihembergu in Podgori.

S temi službami spojeni prejemki so ustanovljeni v deželni zakon z dne 15. vinotoka 1896.

Prosilci za katero teh mest naj vložijo svoje pravilno opremljene prošnje v teku šestih tednov po tretjem razglasu tega-le natečaja v uradnem listu pri dotičnem krajnem šolskem svetu.

C. kr. okrajni šolski svet v Gorici, dne 15. prosinca 1900.

Za predsednika: Finžgar, s. r.

Listnica.

Novim naročnikom postrežemo lahko še z vsemi številkami.

„Učiteljski Tovariš“ izhaja 1., 10. in 20. dne vsakega meseca ter stoji vse leto 8 K, pol leta 4 K, četrt leta 2 K. Spisi naj se blagovolijo pošiljati samo pod naslovom: Uredništvo „Učiteljskega Tovariša“ v Ljubljani. Naročnino pa prejema g. Francišek Črnagoj, nadučitelj v Ljubljani (Barje). — Vse pošiljatve naj se pošiljajo franko. — Oznanila in poslanice se računajo za stran 30 K, pol strani 16 K, $\frac{1}{3}$ strani 10 K, $\frac{1}{4}$ strani 8 K, $\frac{1}{8}$ strani 4 K; manjši inserati po 20 h petit-vrsta. Večkratno objavljenje po dogovoru. Priloge poleg poštnine še 6 K.

Izdajatelj in odgovorni urednik Jožef Pance. — Last in založba „Zaveze slovenskih učiteljskih društev“.

Tiska Miličeva tiskarnica v Ljubljani.